

De gröna näringarnas betydelse i Osby kommun

1. Sammanfattning

Med de gröna näringarna förstås all näringsverksamhet som har sin bas i jord, skog och landsbygdens miljö. Medräknat föregående och efterföljande led till verksamheten på gårdarna ger de gröna näringarna betydande bidrag till ekonomi och sysselsättning i Osby kommun.

- Jord- och skogsbruket sysselsätter i kommunen 230 personer, vilket motsvarar 5 % av all sysselsättning i kommunen. De gröna näringarna skapar dessutom betydande sysselsättning i även andra näringsgrenar.
- Förädling av jord- och skogsbrukets produkter sysselsätter 250 personer i kommunen. Underleverantörer till såväl primärproduktion som förädling sysselsätter ytterligare 220 personer.
- Totalt är således 700 personer, eller 15,2 % av alla som arbetar i kommunen, direkt eller indirekt, sysselsatta i produktion av livsmedel och skogsprodukter.
- De som på så sätt direkt eller indirekt arbetar med produktion av livsmedel och skogsprodukter skapar ytterligare sysselsättning i det lokala samhället genom att de och deras hushåll efterfrågar varor och tjänster för sitt dagliga liv. Deras del av all sådan sysselsättning i kommunen kan beräknas till ungefär 300 personer i olika lokala servicenäringar i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv. Det motsvarar 7,1 % av kommunens totala sysselsättning.

Om även dessa s.k. inducerade sysselsättningseffekter inräknas, får således sammanlagt 22,3 % av alla som arbetar i kommunen på ett eller annat sätt sin sysselsättning från produktionen av livsmedel och skogsprodukter.

2. Allmänna data

Ytan av Osby kommun är 58 000 hektar, varav 78 % används till jord- och skogsbruk. Landsbygd – områden utanför tätorter – utgör 98 % av landytan. Se tabell 2.1

Tabell 2.1 Landarealens fördelning, hektar och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>
Jordbruksmark	3 964	6,9	510 073	46,2	3 137 289	7,6
Skog	41 097	71,0	351 887	31,9	22 326 760	54,4
Tätorter m.m.	1 156	2,0	60 307	5,5	557 427	1,4
Annan mark	11 638	20,1	181 181	16,4	15 006 295	36,6
<i>Summa landareal</i>	<i>57 855</i>	<i>100,0</i>	<i>1 103 448</i>	<i>100,0</i>	<i>41 027 771</i>	<i>100,0</i>

"Tätorter m.m." anger tätorter med mer än 200 invånare samt större arbetsplatsområden, t.ex. industriområden, flygplatser m.m. Annan glesare bebyggelse utanför tätorter (bostäder, fritidshus, jordbruksbyggnader, vägar m.m.) ingår i "Annan mark", men utgör där en mycket liten del.

I kommunen bor 12 600 personer. Medelåldern är 43,4 år, vilket är klart högre än riksnivået (41,0 år). Av kommunens invånare var år 2006 sammanlagt 6 000 personer sysselsatta med arbete i eller utanför kommunen. Antalet sysselsättningstillfällen i kommunen var 4 600 st, vilket innebär att i genomsnitt 1 400 personer pendlade till arbeten i andra kommuner.

Befolkningen fördelade sig enligt SCB:s senaste tätortsundersökning (2005) på landsbygd och tätorter enligt tabell 2.2. Som tätorter definieras områden med högst 200 meter mellan husen och med minst 200 invånare. Landsbygd, dvs. områden utanför tätorterna, inkluderar mindre s.k. småorter. På landsbygden bor 25 % av kommunens befolkning, vilket är en hög andel.

Tabell 2.2 Befolkningens fördelning på landsbygd och tätorter år 2005, invånare och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Landsbygd	3 179	25,2	143 537	12,3	1 415 800	15,6
Tätorter med 200-999 invånare	575	4,6	69 359	5,9	574 603	6,4
Tätorter med 1000-2999 invånare	1 899	15,1	88 110	7,5	654 536	7,2
Tätorter med 3000-9999 invånare	6 947	55,1	243 951	20,9	1 187 570	13,1
Tätorter med minst 10 000 invånare	0	0,0	624 507	53,4	5 215 243	57,6
<i>Summa invånare år 2005</i>	<i>12 600</i>	<i>100,0</i>	<i>1 169 464</i>	<i>100,0</i>	<i>9 047 752</i>	<i>100,0</i>

3. Jord- och skogsbruk

År 2007 fanns i kommunen 2 090 ha åker, som brukades av 158 jordbruksföretag med minst 2 ha. Där finns 41 100 ha skog, varav ca 90 % i s.k. familjeskogsbruk och resten i storskogsbruk.

I tabell 3.1 redovisas vissa uppgifter om kommunens jordbruk år 2007 enligt Jordbruksverkets statistik. Kommunens jordbruksföretag hade förutom 2 090 ha åker även 1 714 ha betesmark. De är betydligt mindre än riksgenomsnittet.

Tabell 3.1. Jordbrukets omfattning år 2007

	<i>Kommunen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Antal företag med minst 2 ha åker	158	9 409	72 609
Åkerareal, ha	2 090	452 440	2 647 967
Bestesmark, ha	1 714	57 632	489 329
<i>Summa jordbruksmark, ha</i>	<i>3 804</i>	<i>510 072</i>	<i>3 137 296</i>
D:o per företag, ha	24	54	43

I tabell 3.2 redovisas åkerarealens användning med fördelning på de viktigaste grödgrupperna. Den höga andelen foderväxter visar att jordbruket till stor del är inriktat på animalieproduktion.

Tabell 3.2. Åkerarealens användning år 2007, procent

	<i>Kommunen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Spannmål	4	48	37
Vall och grönfoder	93	24	43
Andra växslag	0	22	9
Träda, obrukad åker	3	6	11
<i>Summa</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

LRF har i kommunen 284 medlemmar som brukar åker eller skog. De har tillfrågats om vilka verksamheter de bedriver i företagen. Av de 190 medlemmar som har deltagit i undersökningen har 9 % svarat växtodling till avsalu, 33 % animalieproduktion (mjölk, kött, ägg), 78 % skogsbruk och 32 % någon eller några kompletterande verksamheter (entreprenader, turism m.m.)

I kommunen finns 41 097 hektar skog. Se tabell 3.3. på följande sida.

Tabell 3.3. Skogsarealens fördelning 2007, hektar och procent

	Kommunen		Hela länet		Hela riket	
	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Familjeskogsbruk	36 654	89,2	316 643	90,0	11 509 188	51,5
Storskogsbruk	4 443	10,8	35 244	10,0	10 817 572	48,5
<i>Summa skogsareal</i>	<i>41 097</i>	<i>100,0</i>	<i>351 887</i>	<i>100,0</i>	<i>22 326 760</i>	<i>100,0</i>

Av kommunens skogsmark hör 89 % till det s.k. familjeskogsbruket (fysiska personer, dödsbon, fåmansägda AB m.m.), fördelat på c:a 1 300 företag med c:a 1 800 ägare. Av dem bor ungefär två tredjedelar utanför kommunen. Resten av skogen hör till det s.k. storskogsbruket, dvs. de stora skogbolagen samt staten, kommunen, kyrkan m.fl.

Kommunens jord- och skogsbruk omsatte sammanlagt 118 milj. kr år 2006. Se tabell 3.4. Bland intäkter av jordbruksprodukter ingår inte intern omsättning inom och mellan gårdar.

Tabell 3.4. Jord- och skogsbrukets bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	Kommunen		Hela länet		Hela riket	
	Milj.kr	%	Milj.kr	%	Milj.kr	%
Jordbruksprodukter	46,7	39,6	7 183,9	74,2	37 408,3	62,0
Trädgårdsprodukter	2,5	2,1	1 907,7	19,7	3 816,5	6,3
Familjeskogsbruk	64,4	54,6	556,0	5,7	12 635,4	20,9
Storskogsbruk	4,3	3,7	34,3	0,4	6 500,5	10,8
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>117,8</i>	<i>100,0</i>	<i>9 681,9</i>	<i>100,0</i>	<i>60 360,6</i>	<i>100,0</i>

Skogsbruket svarar för 58 %, vilket är högt jämfört med stora delar av landet i övrigt. Av skogsintäkterna svarade familjeskogsbruket för 94 %.

I föregående tabell ingår alla intäkter av jord- och skogsbruk i kommunen. I tabell 3.5 redovisas intäkter för enbart kommunens jordbruksföretag, dvs. de företag som brukar minst 2 hektar åker. Där ingår dessa företags intäkter från jordbruk, från den skog som de äger (25 % av all skog i kommunen) samt från verksamheter utanför deras jord- och skogsbruk, t.ex. turism, snöröjning, energiproduktion.

Tabell 3.5. Jordbruksföretagens bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	Kommunen		Hela länet		Hela riket	
	Milj.kr	%	Milj.kr	%	Milj.kr	%
Jordbruk och trädgård	49,2	52,1	9 091,6	80,7	41 224,8	69,7
Skogsbruk	18,3	19,4	239,7	2,1	4 493,1	7,6
Andra verksamheter i företagen	26,9	28,5	1 936,0	17,2	13 445,4	22,7
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>94,4</i>	<i>100,0</i>	<i>11 267,3</i>	<i>100,0</i>	<i>59 163,3</i>	<i>100,0</i>

LRF har i sin ovannämnda undersökning tillfrågat medlemmarna om förekomsten av kompletterande driftsgrenar i företagen. Därmed menas i detta sammanhang verksamheter inom företagen vid sidan av deras jord- och skogsbruk. LRF har i kommunen 284 medlemmar. De 190 medlemmar som har deltagit i undersökningen har uppgett sammanlagt 119 sådana verksamheter. En medlem kan ha uppgett mer än en sådan verksamhet. I tabell 3.6 på följande sida redovisas resultaten. Om 5 eller färre bedriver en viss verksamhet anges detta i tabellen med två punkter.

Tabell 3.6. LRF-medlemmars kompletterande driftsgrenar år 2008, antal och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Entreprenadarbeten	38	31,9	1 288	22,0	12 978	25,8
Produktion av förnybar energi	15	12,6	648	11,1	6 581	13,1
Förädling och försäljning av gårdsprodukter	216	3,7	1 412	2,8
Hästar (avel, trav, stallplatsuthyrning, etc)	22	18,5	1 149	19,7	7 478	14,9
Turism	9	7,6	559	9,6	5 176	10,3
Förädling av trä	8	6,7	134	2,3	2 293	4,6
Uthyrning av lokaler	15	12,6	824	14,1	7 911	15,7
Andra verksamheter	11	9,2	1 027	17,6	6 413	12,8
<i>Summa</i>	119	100,0	5 845	100,0	50 242	100,0

Intäkterna av sådana verksamheter år 2006 ingår i de totalintäkter som redovisas i tabell 3.5, där omsättningen då anges till 27 milj. kr.

I tabellerna 3.5 och 3.6 redovisas uppgifter om olika verksamheter i jordbruksföretagen. Många jordbrukare och deras familjemedlemmar har emellertid inkomster även från andra inkomstkällor, främst anställning utanför deras gårdar. SCB har undersökt omfattningen av sådana inkomster bland jordbrukare med minst 2 ha åker. Med hjälp därav kan sådana inkomster i jordbrukarhushållen i Osby kommun uppskattas till sammanlagt omkring 40 milj. kr. Det är främst i de mindre företagen som dessa inkomster kan vara stora.

4. Livsmedels- och skogsindustri

Enligt SCB:s företagsregister fanns år 2006 i kommunen 3 arbetsställen med livsmedelsförädling och 25 arbetsställen med förädling av skogsråvara. I tabell 4.1 visas hur många personer som sysselsattes i kommunens livsmedels- och skogsindustri.

Tabell 4.1. Antal sysselsatta i livsmedels- och träförädling år 2006

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Slakterier och charktillverkning	0	4 030	14 280
Mejeritillverkning	0	760	7 620
Annan livsmedelsindustri	10	8 100	36 680
<i>S:a livsmedelstillverkning</i>	<i>10</i>	<i>12 890</i>	<i>58 580</i>
Trävaruindustri	240	3 560	39 600
Massa- och pappersindustri	0	3 180	37 168
<i>S:a träindustri</i>	<i>240</i>	<i>6 740</i>	<i>76 768</i>

5. Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter

Antalet sysselsatta i kommunens jord- och skogsbruk år 2006 motsvarade ungefär 5 % av samtliga sysselsatta. De gröna näringarna skapar emellertid omfattande sysselsättning i andra näringsgrenar. Inräknat alla direkta och indirekta effekter är de basen för 22,3 % av sysselsättningen i kommunen.

I tabell 5.1. på följande sida redovisas jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006. Procenttalen visar andelarna av samtliga sysselsatta i kommunen (4 600 personer). Till sysselsatta i jordbruk räknas förutom jordbrukare och deras anställda även verksamma i vissa servicenäringar till jordbruket, t.ex. maskinstationer, husdjursföreningar m.m.

Tabell 5.1. Jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jordbruk och trädgård	110	2,4	11 260	2,1	66 200	1,5
Livsmedelsindustri	10	0,2	12 890	2,4	58 580	1,3
Annan indirekt sysselsättning	130	2,8	15 910	2,9	89 230	2,0
<i>Summa i produktionen</i>	<i>250</i>	<i>5,4</i>	<i>40 060</i>	<i>7,4</i>	<i>214 010</i>	<i>4,8</i>
Inducerad sysselsättning	120	2,6	25 280	4,7	128 700	2,9
<i>Totalt</i>	<i>370</i>	<i>8,0</i>	<i>65 340</i>	<i>12,1</i>	<i>342 710</i>	<i>7,7</i>

"Annan indirekt sysselsättning" avser sysselsatta hos underleverantörer i produktionskedjans tidigare led, t.ex. foder-, maskin- och förpackningsindustri, åkerier etc.

"Inducerad sysselsättning" uppstår i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv beroende på att företagare och anställda i livsmedelskedjan och deras underleverantörer bildar underlag för lokala servicenäringar, t.ex. detaljhandel, lokaltrafik, vård och omsorg, skolor.

I Tabell 5.2 redovisas skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter. Till sysselsatta i skogsbruk räknas förutom skogsarbetare även anställda plantskolor m.m. samt en del självverksamma skogsägare. De flesta av de sistnämnda arbetar dock i skogen för liten del av året för att räknas in. Många av dem är även jordbrukare och redovisas därför i Tabell 5.1. Av kommunens familjeägda skog ägs 28 % av jordbrukare med minst 2 ha åker

Tabell 5.2. Skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Skogsbruk	120	2,6	1 290	0,2	28 150	0,6
Skogsindustri	240	5,2	6 570	1,2	75 020	1,7
Annan indirekt sysselsättning	90	1,9	8 580	1,6	97 800	2,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>450</i>	<i>9,7</i>	<i>16 440</i>	<i>3,0</i>	<i>200 970</i>	<i>4,5</i>
Inducerad sysselsättning	210	4,5	10 220	1,9	117 330	2,6
<i>Totalt</i>	<i>660</i>	<i>14,2</i>	<i>26 660</i>	<i>4,9</i>	<i>318 300</i>	<i>7,1</i>

Som framgår av tabell 3.4 på s. 2 svarar familjeskogsbruket i kommunen för 94 % av brutto-intäkterna från skogsbruk. Andelen av sysselsättningen torde vara av samma storleksordning.

I Tabell 5.3 redovisas jord- och skogsbrukets sammanlagda sysselsättningseffekter i Osby kommun. Sammantaget är de gröna näringarna basen för 22,3 % av sysselsättningen i kommunen, varav 15,2 % i produktionen (direkt och indirekt) och 7,1 % i detaljhandel, kommunal service m.m. (s.k. inducerad sysselsättning, se ovan).

Tabell 5.3. Jord- och skogsbrukets sammanlagda direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jord- och skogsbruk	230	5,0	12 550	2,3	94 350	2,1
Livsmedels- och skogsindustri	250	5,4	19 460	3,6	133 600	3,0
Annan indirekt sysselsättning	220	4,8	24 490	4,5	187 030	4,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>700</i>	<i>15,2</i>	<i>56 500</i>	<i>10,5</i>	<i>414 980</i>	<i>9,3</i>
Inducerad sysselsättning	330	7,1	35 500	6,6	246 030	5,5
<i>De gröna näringarna totalt</i>	<i>1 030</i>	<i>22,3</i>	<i>92 000</i>	<i>17,0</i>	<i>661 010</i>	<i>14,8</i>
Total sysselsättning i samliga näringsgrenar	4 620	100,0	539 990	100,0	4 454 240	100,0

Kommunens egna jord- och skogsbruk svarar för en jämfört med riket ganska stor del av sysselsättningseffekterna. Det innebär att de gröna näringarna i Osby.pdf skapar sysselsättning även i andra kommuner.

Något om beräkningsmetoder och källor

Beräkningsmetoder

Beräkningarna av jordbrukets intäkter i kommunerna har utgått från rikssiffror enligt jordbruksverkets EAA-kalkyl. Dessa har sedan fördelats regionalt med hjälp av uppgifter om arealer, djur, avkastningar etc. i län och kommuner. Skogsbrukets intäkter har beträknats genom att skogsavverkningar i länen med fördelning på ägare har fördelats på kommuner med ägarfördelade skogsarealer.

Sysselsättningen i kommunerna har utgått från Nationalräkenskapernas branschfördelade beräkningar på riksnivå. Dessa har sedan fördelats på kommuner med hjälp av branschfördelade kommunsiffror enligt RAMS (se nedan).

Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter har i ett första steg beräknats på riksnivå med s.k. input/outputteknik. En stor del av den indirekta sysselsättningen har kommunfördelats med ledning av vissa branschers kommunfördelning. Det gäller t.ex. livsmedels- och skogsindustri, jordbruksmaskinindustri m.m. Övrig indirekt sysselsättning, t.ex. åkerier, har fördelats regionalt i proportion till deras regionala fördelning, men med vissa hänsynstaganden till primärproduktionens och förädlingens fördelning.

Källor

- Nationalräkenskaperna (NR), Statistiska Centralbyrån
- Registerbaserad sysselsättningsstatistik (RAMS), Statistiska Centralbyrån
- EAA - ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn, Jordbruksverket
- Tätortsstatistik, senast avseende år 2005, Statistiska Centralbyrån
- Företagsregistret, Statistiska Centralbyrån
- Lantbruksstatistiken, Jordbruksverket

Uppgifter från dessa källor finns att tillgå på www.scb.se och www.sjv.se.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Mats Reidius, LRF, 08-787 53 02
mats.reidius@lrf.se